

Gradimo most!

V prosvetljenih in daljnovidnih italijanskih krogih si je že zdavnaj utrla pot prepričanje, da obstoj slovenske narodne manjšine ob zahodni meji države ni in ne more biti neko, čeprav nujno, zlo, temveč da je prav to dejstvo tisti razlog, zaradi katerega mora in mora dežela Furlanija - Julijska krajina izvrševati v okviru širše državne stvarnosti posebno poslanstvo. V tej zvezi se torej poudarja, zlasti ob vsakokratnem uradnem srečanju med predstavniki obeh sosednjih držav, da sta slovenska manjšina v Italiji in italijanska manjšina v Jugoslaviji most, preko katerega se obe stvarnosti izpopolnjujeta, dopolnjujeta, bogatita in oplajata. Ta vizija pa je toliko bolj pomembna, ker gre v našem stvarnem primeru za sodelovanje med državama z različno politično in družbeno ureditvijo.

Slovinci v Italiji se s to splošno politično orientacijo strinjamo ne samo načelno, temveč smo bili in smo vedno pripravljeni nuditi svoj stvarni doprinos, da taka programska načela postanejo tudi vsakdanja, življenjska praksa.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da miselnost in prepričanje, ki sta še pred nekaj leti bila last le maloštevilnih italijanskih sodržavljanov, danes postopno, čeprav s težavo, prehajata v vedno širše italijanske množice, in da so vedno bolj osamljeni tisti krogi, ki tej široki politični viziji nasprotujejo. Prepričani smo tudi, da bo ta pozitivni proces šel naprej in da v tem pogledu ni poti nazaj.

Naloga vseh odgovornih italijanskih političnih sil je, da se s še večjo prizadevnostjo in zlasti z večjo odločnostjo zavzemajo za uresničevanje nakazane politike, ki pa se gotovo ne more izpeljati do konca, če se prej ne odstranijo določene ovire. Most, ki naj bi ga predstavljala slovenska manjšina v Italiji, bo namreč stal na zelo trhljih in majavih temeljih in ne bo mogel polno opravljati svoje vloge vse do tle, dokler ne bodo odstranjene za preke, ki so za slovenski narodni obstoj življenjske nevarnosti ali kakorkoli motijo naš redni razvoj. Ni dovolj samo poudarjati in razglašati, da je demokratični manjšinski politiki tuja kakršnakoli asimilacijska volja, temveč je tudi in predvsem potrebno s stvarnimi ukrepi omogočiti njeno polno vključevanje v skupnostno življenje ob hkratni zaščiti njenih narodnih in kulturnih značilnosti.

Italijanska stran prav gotovo ve, katere za preke in ovire Slovence motijo. Zato se ne bo mo tu ponavljali. Hočemo pa kljub temu ponovno naglasiti, kako je že skrajni čas, da se vsaj glavni manjšinski problemi uredijo, pri čemer imamo v tem trenutku pred očmi predvsem šolsko vprašanje. Na tem področju se stvari urejujejo »po kapljicah«. Še vedno se na primer odlaša z dokončno ureditvijo položaja

(dalje na 3. strani)

ČEHI POD UDAROM LASTNIH NAPAK IN TUJEGA NASILJA

Danes, 21. avgusta, je obletnica sovjetskega vdora na Češkoslovaško. V tem hipu še nihče ne ve, kako se bo končal današnji dan v Pragi in v drugih važnih čeških mestih. Morda s krvjo na ulicah, morda samo v splošni žalosti ali pasivnosti. Gotovo pa je, da ni nobenega datuma v starejši in novejši češki zgodovini, ki bi vzbujal v češkem narodu bolj žalostne občutke.

Češka zgodovina ni revna na tragičnih dogodkih: pozna bratomor v kraljevi družini, tuji jarem, smrt Jana Husa, izgubljeno bitko na Beli gori in nemško okupacijo. Toda to so bile tragedije, ki so prišle nad češki narod kot nekake naravne katastrofe. Prinesle so hudo, a ne kesanja in niso onečastile češkega naroda. Kvečjemu so ga poplemnitile.

PASIVNA VDAJA V NEMŠKO OKUPACIJO

Sedanja tragedija pa je poleg vsega drugega tudi posledica zmot tistih, ki so vodili češki narod v času od obnove češke države l. 1918 do danes. Ob koncu prve svetovne vojne so obremenili Čehi svojo novo državo s prevelikim deležem prebivavstva tuje narodnosti.

Polovico prebivavstva so sestavljali Slovaki, Nemci, Madžari, Poljaki in Ukrajinci. Čehi so upali, da jih bodo lahko asimilirali in spojili v nov »čehoslovaški narod«, a so se zmotili, kot so se že pred njimi zmotili avstrijski Nemci, ki so skušali asimilirati Čeha in druge narode v stari Avstriji. Namesto asimilacije so izbruhnili v mejah nove češke države hudi narodnostni boji, ki so popolnoma okrnili češki odpor proti Hitlerju v letih 1938 in 1939. Iz sudetskih Nemcev, Slovakov in Madžarov so se pojavili številni kvilingi, ki so padli v kritičnih dneh Čehom v hrbet in onesposobili češko vojsko za obrambo. Pasivno je morala sprejeti nemške okupatorje.

NEZANESLJIVOST ČEŠKOSLOVAŠKE VOJSKE

Danes zgodovinarji ne morejo imeti več dvomov o tem, da je bila glavna slabost češkoslovaškega stališča nasproti Hitlerju pri dogodkih leta 1938 in 1939 prav nezanesljivost mnogonacionalne češkoslovaške vojske, s polovico vojakov in precejšnjim številom častnikov drugih narodnosti, ki niso bili zadovoljni z asimilacijsko politiko Čehov; to velja zlasti za drugi najvažnejši narod v državi, za Slovake. Taka vojska ni sposobna za boj. In Češkoslovaška se je morala res dvakrat vdati brez boja, medtem ko so sprejele boj z Nemci celo mnogo manjše Norveška, Danska in Holandija.

Čehi so l. 1948, ko je bilo tudi že vsemu evropskemu vzhodu jasno, kaj pomeni sovjetizacija, z uličnimi demonstracijami vrgli večstrankarsko demokratično vlado in zahtevali na oblast stalinista Gottwalda. Kmalu nato se jim je posvetilo, kakšno napako so napravili, a bilo je že prepozno.

USODA ČEHOV NAM JE BLIZU

Lani se jim je ponudila nova priložnost, da se osvobode, toda spet jih je pogubila politična strastnost in pomanjkanje čuta za realizem v politiki. Pri obhodih v Pragi so se začele celo pojavljati uniforme nekdanjih protiboljševiških legionarjev, kar so morali Sovjeti smatrati za izzivanje. Toda najhujša zmeta je bila, da se niso pripravili za primer poskusa sovjetske invazije in da se ji niso z orožjem uprli. Vojska, ki ni pripravljena braniti svoje države, se nujno spremeni samo v vojsko policajev v okupatorski službi. To se je zgodilo na Češkem l. 1939 in se dogaja zdaj. Danes, na obletnico sovjetske invazije, so helikopterji češkoslovaške vojske tisti, ki iz zraka nadzirajo gibanje protestirajoče množice na Vaclavovem trgu v Pragi in v vsej državi in voditelji, ki so kapitulirali pred sovjetskim pritiskom, vedo, zakaj lahko grozijo češkemu ljudstvu z njegovo lastno vojsko. Čehi bi bili morali lani 22. avgusta z orožjem braniti svojo neodvisnost in danes bi jim ne bilo treba poslušati sramotnega opravičevanja sovjetske okupacije in katerih državnikov. Sovjeti bi se bili morda prestrašili misli na pravo vojno s Češkoslovaško, kar bi bilo pogubno za njihovo politiko. Če pa bi jo bili kljub temu premagali in zasedli, bi srce vsakega Čeha danes vendarle močno utripalo od nacionalnega in demokratičnega ponosa. Zdaj pa jim ne preostane drugega kakor obžalovanje nad preteklostjo in mrčen pogled v bodočnost; najhujši pa je občutek nezaupanja v lastno silo in v lastno obrambno odločenost. In občutek bo spremljal češki narod še dolgo bodočnost.

Usoda Čehov gre nam Slovincem še posebno do srca, saj so povezovale slovenski in češki narod v vsej zgodovini mnoge in zlasti kulturne, pa tudi politične in čisto človeške vezi. Zato ob tej žalostni obletnici globoko doživljamo z njimi njihovo nesrečo, hkrati pa se skušamo iz nje kaj naučiti, kar zadeva našo lastno narodno usodo in bodočnost. Želimo jim, da bi bili kmalu spet neodvisni in svobodni, da bi mogli mirno in realistično graditi naprej svoj ljubljeni narodni dom in svojo bodočnost, v mirnem sožitju in pravičnem odnosu do vseh narodov.

Kako bo zdaj s cesto St. Ilj - Gorica?

Kot smo poročali v svoji zadnji številki, je povzročil sklep jugoslovanske zvezne vlade, tik preden so odšli njeni člani na poletni oddih, da za zdaj ne bo predložila nameravane slovenske avtoceste St. Ilj - Gorica. Mednarodni banki za obnovo in razvoj za podelitev kredita, veliko razburjenje v Sloveniji. Ministri zvezne vlade so zato prekinili svoje počitnice in njen predsednik Mitja Ribičič je napovedal sejo vlade za 13. t. m. Na njej naj bi bili ponovno obravnavali slovensko zahtevo, da naj bo avtocesta St. Ilj - Gorica predlagana za kredit Mednarodne banke. Tuji tisk je začel posvečati zadevi pozornost. Agencija ANSA je poročala iz Beograda, da grozi ta slovenska zahteva pahniti Jugoslavijo v eno najhujših kriz in da se v Beogradu govori, da je možno, da bo zvezna vlada odstopila.

Toda kmalu za to novico je poročala še isti večer, 8. t. m., o seji izvršnega biroja predsedstva ZKJ na Brionih. Na tisti seji so obsodili metode pritiska, kot so označili reakcijo javnosti v Sloveniji, in podprli prvo odločitev zvezne vlade. Ta je nato 13. t. m. tudi potrdila svoj prejšnji sklep, da cesta St. Ilj - Gorica tokrat ne bo predložena za kredit Mednarodne banke, pač bo ob koncu leta 1970 ali v začetku leta 1971. Javne diskusije v Sloveniji o cesti so po seji izvršnega biroja ZKJ utihnile.

Vendar pa je slišati, da bo Slovenija vseeno začela graditi omenjeno cesto že prej, ker je izredno nujna. Gradila jo bo baje z lastnimi sredstvi. Kje bo našla sredstva za to, ni znano. Morda z notranjim posojilom, kot menijo nekateri, ali z denarjem od davka na bencin, ki je šel doslej v zvezno blagajno. Od njega bi dobila Slovenija letno nad 100 milijard starih din in ta denar bi skoro zadoval za postopno gradnjo avtoceste St. Ilj - Gorica. Nedvomno bo slovenski izvršni svet v slovenski skupščini kmalu pojasnil, kako bo z gradnjo. Še prej pa morajo seveda sprejeti odločitve.

K temu je pripomniti, da so Sloveniji potrebne tudi druge dobre avtomobilske ceste.

ITALIJANSKA ZUNANJA TRGOVINA

Italijanska zunanja trgovina je bila v prvih štirih mesecih letošnjega leta zelo živahna. Izvoz je bil za 20,8 odstotka večji kot v istem razdobju lanskega leta, uvoz pa je narasel za 23,1 odstotka. Medtem ko je dosegla vrednost izvoza v prvem štirimesečju 1968 1.995 milijard lir, je dosegla v prvem štirimesečju letos 2.409 milijard. Kar pa zadeva uvoz, je znašala njegova vrednost v istem razdobju lani 1.976 milijard, letos pa 2.432 milijard.

Tudi kar zadeva zunanje trgovinsko plačilno bilanco, je razvoj italijanske zunanje trgovine ugoden. Tako v marcu kot v aprilu je bila plačilna bilanca pozitivna, s precejšnjim prebitkom vrednosti izvoza nad uvozom. Prebitek je znašal 72 milijard lir.

Nemiri v Severni Irski

Okrog deset milijard uir škode, 400 hiš popolnoma porušenih, nad 4000 ljudi brez strehe, šest velikih tovarn uničenih, več tisoč delavcev brezposelnih, več sto ljudi ranjenih in osem mrtvih, to je žalostna bilanca krvavih spopadov med protestantsko večino in katoliško manjšino na severnem koncu irskega otoka.

Južni in srednji del otoka spada pod popolnoma samostojno irsko republiko ali Eire. Tu so v večini katoličani, ki so si v krvavih

bojih malega naroda priborili po prvi svetovni vojni popolno neodvisnost od britanske države.

Mali severni del otoka z enim in pol milijona prebivalci pa tvori samoupravno angleško pokrajino Ulster z glavnim mestom Belfastom. Tu so pa v veliki večini protestanti britanskega izvora. Mnogo teh je pribežalo po osvoboditvi Irske v Ulster. Zato so se tudi razbohotili spori med protestanti in katoličani, ki izvirajo iz verskih razlik in še več iz narodnostnih razlik med protestantskimi Briti in katoliškimi Irski.

Avtonomno vlado v Belfastu vodi skrajni protestantski nacionalist James Chicester-Clark, ki ne priznava katoličanom ne političnih ne socialnih pravic. Katoliška manjšina je potisnjena v Belfastu in v drugem večjem mestu Londonderryju v prave »gete«, kot so bili nekoč Judje.

Razumljivo je torej, da so se organizirale tudi v irski republiko tajne oborožene celice, ki udirajo na sever v pomoč svojim bratom po veri in narodnosti.

Neprestana trenja, ki trajajo že več kot pol stoletja, so privedla prejšnji teden Irsko na rob državljanske vojne. Iskra se je vžgala prejšnji terek, ko je spreved več tisočev protestantov proslavljal po ulicah Londonderryja neko zmago protestantov nad katoličani pred tristo leti. Manifestanti so se usmerili v katoliški mestni del Bogside, kjer pa so prebivalci že postavili barikade in je začelo leteti kamenje ter steklenice bencina. Populični boji so trajali dva dni. Komaj so se nekoliko polegli, so se užgali drugi še hujši v glavnem mestu Belfastu; s kakšno bilanco, smo povedali že zgoraj.

V ponedeljek se je ta politična revolucija že nekoliko pomirila, ker je londonska vlada poslala v Ulster 6000 vojakov. Obenem potekajo med londonsko in ulstersko vlado tudi pogajanja, da bi katoliškemu državljanom priznali vse pravice in bi prišlo tudi na tem »zelenem otoku«, kot se imenuje cela Irsko, do pravičnega miru.

Za novega veleposlanika Združenih držav v Italiji je bil imenovan Graham Anderson Martin, izkušen 57-letni diplomat.

V Indiji je bil izvoljen za novega predsednika republike sindikalist Giri, ki velja za levicarja v vladni Kongresni stranki. Giri je zaupnik ministrske predsednice Indire Ghandi. Uradni kandidat stranke je bil Sanjiva Reddy. Predvidena je kriza v Kongresni stranki in politič-

Nekaj neverjetnega

Prav tedaj, ko se je na milijone in milijone Italijanov odpravljalo na svoj tradicionalni »ferragosto«, ki s svojim hrumom in šumom ter našemljenostjo poletnih kostumov komaj še kaj zaostaja za karnevalom, so vrgli listi in radio v javnost strašno novico: v neki osamljeni hiši v gozdu pri kraju Canale d'Alba, okrog dvajset kilometrov od Villafrance, so našli mrtvo trinajstletno Marijo Tereso Novara, ki je pred osmimi meseci skrivnostno,redi noči, izginila iz hiše svojega strica v Villafranci. Našli so jo v ozkem in globokem podzemeljskem bunkerju, kjer se je zadušila zaradi pomanjkanja zraka. Bila je zaklenjena od zunaj. V bunker jo je zaprl in zaklenil morda njen ugrabitelj, kriminallec in maniak Bartolomeo Calleri, morda pa tudi kak njegov pajdaš, kot sumijo, ki je prišel po smrti tega zločinca, ki je na begu po neki tatvini v začetku avgusta utonil v reki Pad, v hišo in prisilil ubogo deklico v bunker, z jasnim namenom, da bi se zadušila v njem. Tako bi se znebil priče, ki bi ga mogla izdati policiji. Preiskava bo — morda — pojasnila, kako je umrla Maria Teresa in po čigavi krivdi. Odkrila je že, da je nekdo — a ne Calleri — s cunjami zamašil luknjo, ki je dovajala zrak v bunker.

Eno pa je že zdaj jasno: pateg Callerija je vedelo še več drugih ljudi, da skriva Calleri Mario Tereso v svoji samotni hiši in da ravna z njo kot z ujetnico. Toda bodisi iz strahu pred njim bodisi iz koristoljublja, ker so dobivali darove od Callerija, ki je bil tat in ropar, so molčali. Nihče ni imel niti toliko poguma ali človeškosti v sebi, da bi bil z anonimno dopisnico obvestil starše nesrečne deklice ali policijo o kraju njenega jetništva in mučeništva.

In to je tisto najbolj pošastno v vsej tej zgodbi. Naravnost nekaj neverjetnega. V ci-

vilizirani Italiji, v eni od desetih industrijsko najbolj razvitih držav sveta, sredi naroda, ki se ponaša s svojo več kot dvatisočletno kulturo, se ni našel niti en sam človek, ki bi se bil usmilil ubogega otroka in ga pomagal rešiti. Zdi se celo, da so jo še pomagali izkoriščati.

Še bolj neverjetno in naravnost groteskno pa je, da je lahko tak primitivni in razumsko ter nagonsko vsekakor ne čisto normalni Calleri s svojimi prav tako primitivnimi pajdaši osem mesecev vlekel za nos vso italijansko policijo, karabinerje, sodišča in vso javnost. Komaj dvajset kilometrov od kraja ugrabitve in celo ne da bi bil kaj posebno skrival deklico pred tuji očmi, je lahko spravljal v obup njene starše in se norčeval iz preiskovalnega sodnika ter iz vsega policijskega aparata. Kako je bilo to mogoče?

Toda to ni edini tak primer. Na Sardiniji se vrste ugrabitve bogatejših ljudi z namenom, da bi plačali njihovi svojci zanje visoko odkupnino, ki gre tudi do sto milijonov in še precej čez, kar je ena najbolj odurnih oblik kriminala; in dobro je znano, da počenjajo to v glavnem čisto primitivni, največkrat nepismeni pastirji. Pa vendar se velikim policijskim silam, ki so zaposlene z lovom na te kriminalce, še nikoli ni posrečilo, da bi bili zalotili krivce pri zločinu samem ali rešili kakšnega ugrabljenca. Tudi tam se ne najde nihče, ki bi dal policiji pravi migljaj. Ljudje bolj drže z zločinci najslabše vrste kakor z oblastmi in policijo ter rajši pomagajo prvim kakor drugim. Ali pa se jih bolj bojijo. A oboje je enako slabo.

Podobno je na Siciliji in drugod v Južni Italiji. Že dvajset let vodijo oblasti preiskave proti mafiji, uvedle so že različne kazenske ukrepe proti njej, s preiskavo proti mafiji so se ukvar-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Kako slabo je informirano sovjetsko prebivalstvo

Znani dopisnik turinske »Stampe«, Arrigo Levi, se je mudil v času, ko sta se Armstrong in Aldrin izkrcala na Luni, v Sovjetski zvezi. Prav tiste dni je bil na obisku v Akademgorodku, »akademskem mestu« v Novosibirsku v zahodni Sibiriji. V Akademgorodoku je univerza s približno 4500 študenti, ki so bili izbrani med najbolj nadarjenimi v vsej Sibiriji in so morali napraviti posebne sprejemne izpite, in več institutov Sovjetske akademije znanosti in umetnosti. V mestecu, ki je nastalo šele pred nedavnim, dela na tisoče znanstvenikov: fizikov, biologov, ekonomistov, elektronskih inženirjev, matematikov in drugih. Vsega skupaj ima Akademgorodok okrog 50.000 prebivalcev.

Toda čeprav velja Akademgorodok za eno od znanstvenih središč Sovjetske zveze, je mesto skoraj odrezano od sveta. Celo ruski časniki prihajajo tja z večdnevno zamudo, časniki (samo glavni) iz drugih komunističnih držav pa vsaj z enotedensko. Časnikov iz ostalega sveta sploh ni dobiti. O izkrcanju Armstronga in Aldrina na Luni je zvedel Arrigo Levi od nekega ameriškega znanstvenika, ki se je slučajno mudil tam na nekem kongresu in je po sreči ujel na svoj tranzistor »Glas Amerike«, ko je sporočil to novico. Potem se mu ni več posrečilo, da bi ga še ujel, tako da Arrigo Levi ni mogel zvedeti, kakšna je bila

usoda obeh ameriških vesoljcev na Luni, dokler se ni vrnil v evropsko Rusijo. In vse to kljub zanimanju, ki so ga kazali ruski znanstveniki in vsa javnost za izkrcanje na Luni.

Toda nič boljše ni informirana sovjetska javnost o političnih dogodkih v svetu. Celo slabše, bi se lahko reklo. To sta spoznali dve slovenski učiteljici, ki sta se pred letom dni mudili v Sovjetski zvezi, prav v času, ko je sovjetska vojska zasedla Češkoslovaško. Bili sta na obisku v neki vasi blizu Kijeva v Ukrajini, kjer je bila doma mati ene izmed njiju, ki se je poročila s Slovencem. Vse tedne, kar sta bili tam, nista zvedeli, kaj se je pravzaprav zgodilo na Češkoslovaškem. Sovjetski listi in radio so poročali o zasedbi Češkoslovaške prav malo in to v takem tonu, kot da je šlo za čisto normalno stvar in za obrambno uslugo, za katero so češke oblasti same prosile. Tako tudi oni dve tem novicam nista posvečali nikake pažnje,

Šele ko sta se vračali in prispeli na madžarsko mejo, sta zvedeli, kaj se je v resnici zgodilo. Madžari so ju neprijazno sprejeli na meji, menec da sta Rusinji; šele ko so spoznali, da sta iz Jugoslavije, so postali prijaznejši.

S presenečenjem sta spoznali, kaj se je dejansko zgodilo na Češkoslovaškem, in se čudili, kako je bilo mogoče, da ju v Ukrajini nihče ni bil opozoril na pomen tistega dogajanja. Očitno je bilo, da se ga tudi nihče drug ni zavedel. Vsi so pač verjeli sovjetskim vestem, da se ni zgodilo nič posebnega. Po povratku sta povedali, da so bili ljudje v Sovjetski zvezi sicer prijazni do njiju, vendar pa žive kakor odrezani od sveta in tudi ne čutijo potrebe, da bi se čutili s svetom bolj povezani. Živijo mirno, topo, enolično življenje, ki ga nič ne vznemirja. Ker ne poznajo zunanjega sveta, so dozdevno zadovoljni s tistim, kar imajo, in z razmerami, v katerih žive, ali pa je to samo pasivnost in topost, ki je že postala del njihove narave.

Kralj po milosti generala Franca

Kot so že dolgo napovedovali, je nedavno zares imela španska zbornica ali Cortes slovesno sejo, da določi Francovega naslednika. Ob 19. uri je stopil v okrašeno dvorano »caudillo« ali »voditelj« Franco, ki je prebral izjavo o nasledstvu za primer svoje smrti. Predlagal je za svojega naslednika in španskega kralja Juana Carlosa Burbonskega, nečaka zadnjega španskega kralja Alfonza XIII. Generalov sklep je potrdilo 491 poslancev, le 19 se jih je pogumno izjavilo proti, 9 se jih je vzdržalo, 34 pa jih ni prišlo na sejo.

Z veliko večino je torej španska zbornica pristala na monarhijo. Vendar na monarhijo svoje vrste in popolnoma Francovega kova.

Gradimo most!

(Nadaljevanje s 1. strani)

profesorkega kadra na srednjih šolah, še nič natančnega ne vemo, kako bo z obljubljeni industrijsko strokovno šolo v Trstu, da ne omenimo slovenskih šol in otroških vrtcev v Beneški Sloveniji, o katerih oblastva sploh nočejo ničesar slišati. Omenimo naj še vprašanje uporabe slovenskega jezika v javnih uradih in sploh v odnosih z oblastjo, postavljanje dvojezičnih napisov v slovenskih ali pretežno slovenskih krajih, nastavljanje slovenskih uradnikov in funkcionarjev v vseh javnih ustanovah ter uradih itd. Te in druge probleme mora italijanska stran čimprej urediti, če hočemo, da bo zadoščeno pravici in da bo lahko slovenska manjšina postala koristen dejavnik v ožji in širši družbeni stvarnosti.

Pri gradnji in utrjevanju mostu, ki ga predstavlja, kot smo ugotovili, slovenska manjšina, pa očitno ne more sodelovati samo ena stran, temveč je pri tem potrebna tudi odločna zavzetost naše — to je slovenske strani. Pri tem delu bi morali predvsem odstraniti vse sredo-bežne sile, tiste, ki zaradi malenkostnih, povečini osebnih ali ozkih skupinskih interesov otežkočajo in v mnogih primerih tudi onemogočajo prizadevanja za dosego skupnih ciljev. Nujno je zato potrebna večja toleranca, večje medsebojno spoštovanje in zlasti večji optimizem ter večje medsebojno zaupanje.

Avgustovski vroči dnevi in poletni premor gredo zdaj h kraju. Zato gojimo tiho željo, da bi zgornje besede postale predmet razmišljanja za bližnjo delovno sezono.

V monarhiji si sledijo vladarji po pravem nasledstvu. Pravni naslednik pa je v tem španskem primeru Carlosov oče, toda ta ni vseč diktatorju Francu in skrajnim falangistom. Zato bo oče ostal prestolonaslednik svojega sina.

Še bolj nenavaden je odnos bodočega španskega kralja »po meri« do države same. General in »caudillo« Franco je določil, da bo moral priseči ne na državno ustavo, ampak na načela in pravilnik falangistične stranke »Movimiento«, ki je edina dovoljena stranka v Španiji. Na ta način skuša Franco ohraniti svoje gibanje pri življenju tudi po svoji smrti.

Juan Carlos, ki je poročen z grško princesinjo Sofijo, nima nič kaj trdnega stola. Ne samo, da ni pravi pravni naslednik prejšnjih vladarjev in da je prisegel zvestobo le neki stranki, marveč tudi zato ne, ker se republikansko čuteči Španci, in teh je gotovo večina, sprašujejo, ali morajo res izpolnjevati diktatorjeve ukaze tudi po njegovi smrti. Ne gre jim v glavo, čemu si morajo po tridesetih letih spet izbirati kralja in monarhijo, ki sta za Španijo očitno zastareli instituciji in nosita v sebi klice novih diktatur in političnih sporov, če ne državljskih vojn.

—0—

555. OBLETNICA ZADNJEGA USTOLIČENJA KARANTANSKIH KNEZOV V SLOVENSKEM JEZIKU

Na Koroškem so se Slovenci te dni spomnili 555. obletnice zadnjega ustoličenja koroških vojvod, kot naslednikov karantanskih knezov, v slovenskem jeziku. To ustoličenje je bilo 18. marca 1414, ko je bil ustoličen za koroškega vojvodo Habzburžan Ernest Železni. Takrat je bil opravljen še popoln slovenski obred ustoličenja.

A še leta 1597 je poznejši nemški cesar Ferdinand II. zasedel knežji kamen in dajal odgovore v slovenskem jeziku. Leta 1651 so ustoličili le še vojvodovega zastopnika. A zadnje ustoličenje je bilo l. 1728 kar v deželnem dvorcu v Celovcu.

Ustoličevanje karantanskih slovenskih knezov po kmetih - kosezih je bilo tedaj najdemokracičnejši način volitve in ustoličevanja vladarjev v Evropi in se navaja kot tako v pravni literaturi.

PREJELI SMO

Kaj pa oni?

V zvezi z Münchenskim pomožnim škofom Defreggerjem, ki je med vojno sodeloval pri ustrelitvi 17 moških v neki vasi v Abrucih kot povračilo za uboj štirih nemških vojakov, se je italijanski tisk zelo razvnel. Listi odločno zahtevajo proces proti škofu Defreggerju in proces naj bi bil v Italiji.

Ne mislim zagovarjati škofa Defreggerja; naj se zagovarja sam, četudi mislim, da je treba ločiti med nekdanjim mladim zapeljanim ali zastrašenim častnikom in današnjim škofom. Če bi bil ostal Defregger isti, kot je bil med vojno, bi pač ne bil šel za duhovnika, ampak bi se bil po vojni potuhnil in se predal uživanju v družbi blaginje in pozabljenju. Verjetno pa je šel za duhovnika prav zato, ker ga je tisto, kar je videl in storil, pretreslo v dno duše.

Rad pa bi opozoril na to, da velik del italijanskega tiska (in javnosti) kar pozabljata na to, kaj so italijanski okupatorski vojaki počeli v zasedenih deželah. Tudi oni so neusmiljeno streljali nedolžne ljudi po vaseh in talce v zaporih. O tem obstaja, zlasti kar zadeva Slovenijo in druge dežele v Jugoslaviji, obilna dokumentacija, tudi fotografska. Toda kateri italijanski list se zavzema za to, da bi našli in postavili pred sodišče častnike vojaške in fašistične milice, ki so izdajali v dolenskih vaseh povelja za ustrelitev včasih kar vseh moških in jih izvajali? Mislim, da bi po ohranjenih vojaških dokumentih ali po pričah ne bilo težko odkriti krivcev in jih obsoditi. Toda italijanski tisk in javnost sta pozabila na to ali se delata, kakor da tega nikoli ni bilo. Toda pri tistih pokolih so bili navzoči tudi italijanski duhovniki kot vojaški kurati. Kaj so storili, da bi jih prepričali? Ali bi ne bilo pravično, če bi ugotovili imena vojaških kuratov - častnikov, ki so mirno trpeli tiste usmrtitve in niso odstopili v znak protesta, temveč so najprej spremljali ubijavce na njihovih terorističnih pohodih.

In to so bili duhovniki, medtem ko je bil Defregger tedaj navaden častnik, ki se je šele po vojni, morda iz kesanja, odločil za duhovniški poklic, ki je pač še vedno tisti poklic, ki zahteva od človeka največjo žrtev in samozatajevanja, čeprav tihega.

Lahko je terjati zadoščenje in priznanje krivde od drugih, težko pa je, kot kaže, priznati lastno krivdo in dati žrtvam zadoščenje.

J. H.

Tržaškega

Komisija za toponomastiko v naših vaseh

Komisija za toponomastiko pri tržaški občini, ki ji predseduje odbornik Ceschia, prireja v teh dneh sestanke po okoliških vaseh z namenom, da se s prizadetimi prebivanci pogovori o poimenovanju vaških ulic in trgov. Kot priznava sama komisija, je področje toponomastike zelo pomanjkjivo, kar velja posebno za slovenske kraje, ki spadajo pod tržaško občino.

Komisija je doslej imela sestanke v Grojadi, Trebčah, Sv. Križu in na Proseku. Povsod so se vaščani pridno udeleževali razprav in razgovorov, tako da je komisija dobila vrsto predlogov, ki bodo gotovo koristni za dokončno ureditev tega važnega problema.

SLOV SKUPNOST O DELU KOMISIJE

V zvezi z delom komisije za toponomastiko smo od Izvršnega odbora Slov. skupnosti prejeli naslednje sporočilo:

Izvršni odbor ugotavlja, da je ta akcija seji dne 20. avgusta t. l. med drugim razpravljala o sestankih, ki se te dni vrstijo po okoliških vaseh na Tržaškem. Na teh sestankih predstavniki tržaške občinske toponomastične komisije razpravljajo z vaščani o poimenovanju ulic in trgov.

Izvršni odbor ugotavlja, da je ta okcija sad političnega hotenja sredinsko levega občinskega odbora ter sad političnega napora,

ki ga je Slovenska skupnost napravila s sklenitvijo organskega sporazuma v tržaški občini s strankami leve sredine. V tem sporazumu je med drugim člen, s katerim se stranke obvezujejo, da bodo poimenovale ulice in trge tudi po slovenskih zaslužnih možeh.

Izvršni odbor Slovenske skupnosti izraža zadovoljstvo, ker na teh sestankih plodno sodelujejo številni vaščani in postavljajo ustrezne predloge. Slovenska skupnost nadalje z zadovoljstvom ugotavlja, da imajo slovenski ljudje možnost, da se s predstavniki toponomastične komisije razgovarjajo v materinem jeziku, kar je gotovo velikega pomena, ker se na ta način odpira nova perspektiva za dosledno uporabo slovenskega jezika v odnosih z oblastjo in javnimi ustanovami.

Slovenska skupnost ob tej priložnosti tudi poudarja, da gre do njena prizadevanja v tem trenutku za izvedbo ostalih programskih točk, ki jih vsebuje sporazum s strankami leve sredine, med drugim za postavitev dvojezičnih krajevnih in cestnih napisov.

Komisija se ni zaključila svojega dela, temveč bo imela še naslednja zborovanja: v petek, 22. avgusta, bo zborovanje v bazovski šoli; dne 25. in 27. avgusta bo sestanek v prostorih srednje šole na Opčinah; dne 29. avgusta bo sestanek v osnovni šoli na Katinari; dne 1. septembra bo zborovanje v Banih in dne 3. septembra v Padričah.

NOVOSTI PRI POPRAVNIH IZPITIH

Ravnateljstvo Državnega znanstvenega liceja »Francè Prešeren« v Trstu sporoča:

Po odločbi prosvetnega ministrstva z dne 4. julija 1969 bo pri letošnjih pismenih jesenskih popravnihi izpitih iz latinščine na znanstvenem liceju, višji gimnaziji in klasičnemu liceju odpadel prevod iz slovenščine v latinščino in bo torej ostal le prevod iz latinščine v slovenščino.

Kmečki tabor na Opčinah stopa v drugo desetletje

Kmečki tabor na Opčinah je manifestacija slovenskega kmetijstva v zamejstvu. Po prvem desetletju svojega obstoja, za katerega je bilo značilno predvsem to, da je bil kraj srečanja in spoznavanja tržaških kmetov, vstopa sedaj tabor v drugo desetletje, v katerem naj bi sčasoma postal tabor vseh slovenskih kmetov v deželi. Vzporedno s tem naj bi okrepile na njem sodelovanje deželne združbe in kmetijske organizacije, tako da bi bil tabor hkrati tudi aktiven posrednik združne misli. Mogoče bo v prihodnosti razviti tudi tesnejše sodelovanje s kmetijskimi organizacijami z onstran meje. V tem primeru bo openski kmečki tabor dajal še večji poudarek razstavi kmetijskih strojev in orodja.

V znamenju teh in podobnih želja in perspektiv je letošnji kmečki tabor pokazal nov zagon in novo vzdušje. Upati je, da bo preusmeritev k tesnejšemu sodelovanju s tovrstnimi organizacijami naše dežele našla primerno organizacijsko podlago in da bo mogoče prišlo do kake spremembe pri določanju sporeda manifestacij in pobud. Tako bi za pogovor o združništvu, ki je bil tokrat na sporedu v soboto zvečer, ali diskusija o pereh kmečkih problemih, bilo bolje določiti večer pred otvoritvijo, ali še bolje, pogovor bi organizirali takoj po otvoritvi, ko je prisotnih največ kmetovalcev.

POGOVOR O ZADRUŽNIŠTVU

Po sili razmer je pogovor o združništvu potekal ob skromni udeležbi kmetovalcev in kmetijskih strokovnjakov. Pogovor o kmetijskih problemih, kolikor bi se začel takoj po otvoritvi, je nedvomno točka, ki bi utegnili zanimati tudi širši krog ljudi in prav posebno predstavnike oblasti in politike, ki bi tako imeli priložnost, seznaniti se neposredno s stanjem v kmetijstvu oziroma z njegovimi aktualnimi problemi. Z odpiranjem zapletene kmetijske problematike bi prav gotovo v bodoče ne bilo mogoče več poudarjati samo določenih pojavov, ki včasih zvenijo preveč politično enosmerno pobarvani. Gre npr. za nekatere prepoceni karakterizacije Mansholtovega načrta o preustroju evropskega kmetijstva ali že kar enolično ponavljanje zahtev, naj bi kmetje in njihove organizacije tes-

neje sodelovale pri določanju smernic kmetijske politike. To bo v določenem oziru in v določenih primerih res treba okrepiti, toda problemov ni mogoče vedno poenostavljati, saj zavzemajo sami strokovnjaki zelo različna stališča. Tudi v kmetijstvu imamo opravka z različnimi ljudmi. Združništvo je dandanes čedalje manj zadeva politične usmerjenosti — saj bi potem morala biti slika o našem združništvu mnogo bolj pisana in bogatejša na pobudah —, vse bolj postaja stvar gospodarske in organizacijske nujnosti. Tako je bila osnovna misel ustanoviteljev združnega hleva v nabrežinsko-devinski občini v tem, da je treba kmeta razbremeniti. To naj bi dosegli z opuščanjem individualne živinoreje, ki človeka preveč veže, ter istočasno z ustanavljanjem združnih hlevov. Združni hlev kot tudi drugi združni objekti (npr. združna mlekarja) nastajajo zaradi potrebe, da se z boljšo organizacijo dela in proizvodnje zmanjšajo proizvodni stroški ter da se predvsem omogoči tesnejši stik s tržiščem ter učinkovitejše uveljavljanje v njem. Tudi mali kmet se lahko organizira ter uspešno tekmuje z velikimi proizvodnimi organizmi. In ravno pri organiziranju malih kmetov prihaja do ovir. Taki pogovori, kot je bil sobotni, bi lahko bolj služili svojemu namenu, ko bi gospodarska in strokovna problematika dobila globljo in doslednejšo razčlenitev. Problematika malega kmeta oziroma združništva ter hkrati problem potrebe proizvodnih organizmov ustreznih dimenzij in velikosti je v bistvu ista pri nas kot tudi v državah s socialistično ureditvijo. Mali kmet bo v nekaterih kmetijskih panogah bržkone uspešno gospodaril — to velja predvsem za predele blizu velikih mest, na drugih, omenili smo živinorejo, pa se bo moral nujno združiti, če bo hotel doseči primeren gospodarski učinek in dohodek. Ko bo našemu kmetu jasno, kaj mu prinaša združništvo, se bo vanj odgovorneje in aktivneje vključil.

S tem naj bi na kratko bili podani in kritično osvetljeni nekateri aspekti openskega kmečkega tabora, katerega uspeh in napredek bosta hkrati uspeh in napredek našega kmetovalca in s tem vzporedno naše zamejske skupnosti.

NOVA CENA IN NOVE NAROČNINE NOVEGA LISTA

Bralce in naročnike opozarjamo, da smo zaradi znatnega povišanja tiskarniških stroškov bili prisiljeni s 1. julijem tega leta zvišati ceno Novega lista na 70 lir. Sorazmerno s tem se poviša tudi naročnina, ki je od 1. julija naslednja: četrtletna 850 lir, polletna 1400 lir in letna 2800 lir; za inozemstvo pa 4200 lir letno.

Prepričani smo, da bodo bralci in naročniki upoštevali velike finančne težave, s katerimi je povezano izdajanje slovenskega zamejskega lista, in da bodo kljub poviškom ostali zvesti Novemu listu. Pripominjamo, da so tudi italijanski listi s 1. julijem zvišali prodajno ceno, kar je v zvezi z večjimi tiskarniški stroški.

UPRAVA NOVEGA LISTA

REDNI NATEČAJ ZA SLOVENSKE UČITELJE

Šolsko skrbništvo v Trstu sporoča, da je razpisan redni natečaj za slovenske učitelje, ki nameravajo poučevati na slovenskih osnovnih šolah na Tržaškem. Na razpolago je 22

učiteljskih mest. Učitelji, ki se nameravajo udeležiti natečaja, morajo vložiti prošnjo in potrebne listine do 25. septembra. Vsa potrebna pojasnila dobijo na Šolskem skrbništvu ali na didaktičnih ravnateljstvih.

Ob tej priložnosti naj še omenimo, da je enak natečaj razpisan tudi za učiteljska mesta v goriški pokrajini. Tu so prosta štiri mesta. Rok za vložitev prošnje poteče 25. septembra.

Jazbine

UMRL JE MOŽ

Dne 9. avgusta se je vil na domače pokopališče dolg. pogrebni sprevid. Pokopavali smo našega dragega in spoštovanega soseda Jožefa Korsiča. Stevilni pogrebci, obilo cvetja, petje zbora »M. Filej«, ganljive besede števerjanskega svetovavca Stekarja, vse to je pričalo, da smo izgubili moža, ki je res nekaj pomenil v družini in v naši skupnosti. Pokojnik se je rodil leta 1890 v družini kot najstarejši med desetimi otroci. Kmalu je izgubil starše in je moral skrbeti s stričevo pomočjo za brate in sestre.

Med prvo vojno je bil interniran. Po vojni se je poročil s Pepco Trpinovo iz Števerjana. Globoka vernost, neugnana delavnost in narodna zavednost so vodile pokojnega v vsem življenju in pri vzgoji devetih otrok. Že zgodaj se je vključil v javno delo kot občinski mož; bil je tudi pred leti stalni dopisnik našega lista.

Kljub neprestanemu delu, da se je kot bivši kolon osamosvojil, je vedno našel čas za sodelovanje pri različnih organizacijah in pri skrbi za bližnjika v potrebi. Pri njem res ni vedela levica, kaj daje desnica

Mož je živel v vzorni slogi z otroci in z ženo. Bil je zelo načitan in, kar je še bolj važno, stalno je pisal dnevnik, v katerem je obilo gradiva za našo medvojno zgodovino. Vrlemu možu bodi Bog plačnik, vse domače naj pa tolažijo rajnikova dobra dela!

Oslavje

Biserna poroka zavednega para

Prejšnjo soboto sta obhajala biserno poroko — kar je pri nas že redkost — posestnik Karel Klanjšček in njegova žena Lidija Rožič. »Biserni« ženin je doma z Oslavja, kjer se je rodil pred 85 leti. Leta 1909 se je poročil z eno leto mlajšo nevesto s Sovence v Števerjanu. Po poroki sta si oba ustanovila družino na ženinem domu, kjer živita še danes. V zakonu se jima je rodilo pet hčera, ki so bile z vnuki in pravnukom pri jubileju svojih staršev.

Slavljenca pa nista imela vedno tako vselega življenja kot pri prvi in pri srebrni poroki.

Biserni ženin je bil že leta 1914 hudo ranjen na srbski fronti. Ko je bil doma na

Dne 13. septembra se bo praznovala 100-letnica ustanovitve prve slovenske kmetijske šole v Gorici. Proslava pa bo v precej širokem obsegu v Novi Gorici pod pokroviteljstvom tamkajšnje občinske skupščine.

Zavod je nastal po sklepu avstrijskih svilogojcev, ki so se zbrali na Dunaju leta 1867, da bi proučili bolezn, ki so ovirale to gospodarsko panogo na jugu monarhije. V ta namen so ustanovili v Gorici leta 1869 »Preizkuševališče za svilorejo«. Dve leti je zavod vodil profesor Haberland, za njim pa do leta 1912 Ivan Bole s Proseka pri Trstu. Preizkuševališče si je kmalu pridobilo velik sloves tudi v tujini. Obiskovali so ga tudi ruski in japonski strokovnjaki in celo znameniti izumitelj in biolog Pasteur.

Polagoma je zavod razširil svoje delovanje na trtorejo in na druge kmetijske panoge. Zavod je dobil ime Kmetijsko-kemično preizkuševališče. Poleg je delovala že brž od ustanovitve 1869 tudi dvoletna kmetijska srednja šola s slovenskim in italijanskim oddelkom, ki sta vsaka postala samostojna šola.

Prvi ravnatelj slovenske kmetijske šole je bil prof. Fran Povše. Učenci so imeli na raz-

Iz Goriške**Sto let kmetijske šole**

polago drevesnico, trtnico, vrtove in laboratorije v poslopju na bivši Tržaški cesti. Šola je delovala do prve svetovne vojne. Iz nje je prišla cela vrsta naših zavednih kmetijskih gospodarjev.

Danes je v istem poslopju italijanski Istituto chimico agrario sperimentale. Drugi naslednik pa je Kmetijska šola in preizkuševališče v Novi Gorici.

Od tod je tudi izšla pobuda za strokovno praznovanje stoletnega jubileja prve slovenske kmetijske šole na Goriškem.

Poleg strokovnih zborovanj in odkritja spominskih plošč si bodo gostje ogledali nasade v Sempetru, Biljah in pri Mirnu. V goriškem muzeju bo odprta ustrezna kmetijska razstava. Izšel bo tudi novogoriški obzorik »Srečanja«, posvečen orisu kmetijskega razvoja na Goriškem.

Na naši strani pa se nič ne sliši, da bi se omenjeni zavod na Tržaški cesti kaj pripravljal k sodelovanju pri tem važnem kulturno-gospodarskem jubileju.

—0—

Štmaver

CESTE - VODA - JUBILEJ

Naša glavna cesta od Pevme po štradonu potem navzgor mimo cerkve do križišča pod župniščem je že razširjena in asfaltirana. Razširili so jo na pet metrov in ublažili preostre ovinke. Cesta pa še ni prav do konca urejena, kot je bilo določeno; to je tam, kjer se pri potoku združi z vojaško cesto na Sabotin.

Po dolini je tudi že pritekla toliko zaželeno pitna voda. Imajo jo tudi v Koštabonu in v najbolj oddaljenih hišah od glavne poti. Pač pa moramo še nekaj reči o cesti v Koštabonu. Tisti strmi in ozki klanec z ostrimi ovinki pod Vinčiči še ni prišel na vrsto, da bi ga popravili. Prav tam se je zgodilo že več nesreč. Pred leti se je tam zaletel motorist v traktor in se je pobil do smrti. Pred kratkim je trčil tam blizu motorist Danilo Feri v avto in se je tako pobil, da so ga morali odpeljati v bolnišnico. Želimo mu, da bi kmalu popolnoma okreval.

Pred dobrim mesecem je obhajala naša soseda Klanjšček Kristina, gostilničarka v dolini, svoj 80-letni jubilej. Tudi njej niso rastle v življenju samo rožice. Poročila se je leta 1914 h Klanjščkovim. Mož Pepo je moral iti že med prvimi na rusko fronto, kjer je bil hudo ranjen. Za njim so morali v vojsko še vsi trije njegovi bratje. Albin je padel na Doberdobu. Ko je izbruhnila vojna na soški fronti, je morala tudi ona s tastom in prvim otrokom še v poveljih v begunstvo. Po prvi vojni je povila še tri otroke. Najmlajši sin Henrik je padel že zgodaj pri partizanih. Brat Ciril se je skoro stoočstotno ponesrečil pri poljskem delu. Mož Pepo je pa umrl pred dvema letoma. Starejši sin je bil odgnan v Dachau.

Vseh težav in križev polno življenje! Pa vendar želimo vsi sosedje, da bi naša jublantka ostala še dolgo med nami.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi našega dragega moža in očeta

Jožefa Korsiča

ki smo ga pokopali 9. avgusta 1969 na domačem pokopališču v Jazbinah, se najpri-srčneje zahvaljujemo čč. gg. Simčiču in Komjancu, zdravnikoma Rutarju in Martelancu, pevskemu zboru »M. Filej« za ganljivo petje, g. Štekarju za poslovilne besede na grobu, darovalcem cvetja, vsem sosedom, ki so so nam stali ob strani v težkih trenutkih, ter vsem, ki so ga spremljali na zadnji poti.

Jazbine - Podgora - Pevma - Trst, 21. avgusta 1969.

Žalujoči ostali

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Aktualno in polemično, a ne preostro

Nova, 18.-19. številka revije »Zaliv« prinaša na uvodnem mestu razpravo Josipa Merkúja »Razmišljanja o tržaških zgodovinarjih«, iz katere je razvidno, kako je bilo zgodovinarstvo v preteklosti samo dekla politike, in je seveda v veliki meri še danes. Na žalost je razprava napisana preveč zgoščeno, tako da je skoraj le nizevanje imen, naslovov del in založb.

Ubald Vrabec zaključuje svojo zelo zanimivo razpravo »Narodno vprašanje in delavske stranke«, v kateri na osnovi mnogih dejstev opozarja na to, kako so delavske ali bolje komunistične in socialistične stranke vse do danes podcenjevale narodno vprašanje ter se zanašale na to, da bodo nacionalni problemi in spori avtomatično rešeni, ko bo zmagal socializem s svojim internacionalističnim pojmovanjem narodnega vprašanja.

To izredno aktualno razpravo dopolnjuje odlomek, ki je preveden iz »Internacionalizem ali rusifikacija?«, ki jo je napisal Ivan Džuba, ukrajinski komunist in lojalni sovjetski državljani, ki pa v omenjeni knjigi očita Rusom, da potujčujejo neruske narode v Sovjetski zvezi. Za to je najboljši dokaz ravno to, da število velikoruskega prebivalstva mnogo hitreje narašča kakor število neruskega prebivalstva. To pa je seveda možno le zaradi asimilacije neru-

—0—

TURNŠKOV OBISK V TRSTU

Te dni je obiskal naše mesto pisatelj Metod Turnšek, ki se je že dobro popravil po svoji bolezni. Zdaj spet pridno opravlja svoje dušnopastirske dolžnosti na Rebici na Koroškem in pisateljuje.

V tiskarni Budin v Gorici ima v tisku prvi del svojega romana »Na Višarjih zvonih«. Tudi drugi del ima že napisan, zdaj pa snuje tretji del, ki se bo dogajal v naših krajih.

Hkrati se pridno ukvarja z najstarejšo slovensko zgodovino in z ekumenskim gibanjem.

V Trst je prišel v zvezi z novo knjigo mons. Ukmarja »Mariologija«. Njegova Slomškova založba bo namreč odkupila četrtino naklade, da jo razdeli med cerkvene kroge v vzhodno evropskih, v glavnem pravoslavnih državah.

Strahotna vizija nečloveškosti

Polovico nove, julijske številke »Sodobnosti« zavzema obširna novela Pavleta Zidarja »Jaz sem ti«, katere bravec ne more odložiti, dokler je ne prebere do konca, takorekoč v eni sapi. To pe eno najbolj pretresljivih in vsebinsko gotovo najbolj grozno delo, kar jih je bilo kdaj napisano v slovenščini, strašen prikaz človeške stiske, osamljenosti in nevednosti — nekomunikavnosti, kot bi se reklo z modnim izrazom — na eni in mrzle, nečloveške okrutnosti na drugi strani.

V življenjepismu zapisku s fotografijo, ki je objavljen na začetku novele, je povedano, da se je Pavle Zidar rodil leta 1932 v Slovenskem Javorniku. Zdaj je svoboden pisatelj, kar pomeni, da se preživlja samo s pisanjem. Začel je kot pesnik, oglašal se je domala v vseh slovenskih literarnih revijah in se leta 1960 predstavil javnosti s pesniško zbirko »Kaplje ognjene«, čez dve leti pa s pripovedno knjigo »Soha z oltarja domovine«, za katero je dobil nagrado Prešernovega sklada. Od tedaj piše samo pripovedna dela.

skih narodov. Obe razpravi dokazujeta, da je ostalo narodno vprašanje v komunističnih državah nerešeno in da so ga doslej podcenjevali. Ivan Džuba pa zanimivo prikazuje tudi psihološke vzroke, zakaj se čutijo neruski narodi v Sovjetski zvezi zatirani in obsojeni na izginotje.

Albin Novak objavlja »Nekaj« misli k »Izročilu našega narodno osvobodilnega boja«, kot je naslovil svoj članek, ki se bo nadaljeval v prihodnji številki. V njem se ukvarja z miselnostjo mladih članov v Zvezi komunistov Slovenije oziroma Jugoslavije. Boris Pahor pa je v odgovor tistim mladim ljudem, ki se čudijo, zakaj se ni o narodni problematiki že prej razpravljalo v naših revijah, objavil gloso, ki jih je prispeval leta 1953 za revijo »Sidro«. Iz njih je razvidno, da ga je to vprašanje že takrat zanimalo in mučilo ter da je s časom svoje ideje v tem pogledu le razvil in obogatil z izkušnjami.

Nekaj člankov se ukvarja s problematiko Slovencev na Koroškem. Radoslava Premrl nadaljuje spomine na svojega brata Janka-Vojka in če jih bo srečno dokončala, bo to eno najza-

nimejših in najbolj iskrenih del o osvobodilnem boju na Slovenskem med zadnjo vojno in o trpljenju slovenskih ljudi, kar jih je sploh izšlo. Matija Ribič pa objavlja pod naslovom »Brez naličja« zelo aktualno in izvirno razmišljanje o revolucijah danes. V njem piše med drugim: »Vsa dosedanja gibanja so se spočenjala v krvi revolucij in sproti so se izneverjala ciljem človeštva — in človeštvo jim vedno bolj obrača hrbet. Civilizirano človeštvo se odmika od poti revolucij, zanj so se revolucije izčrpale. Danes se obnašajo kot revolucionarji samo še dolgolasi smrdljivci, dekadentni, smrkolini in narkomani. Samo ti še menijo, da delajo revolucijo, ko rušijo policijsko avtoriteto s pretepi, z razbijanjem izločb in demoliranjem tujih avtomobilov.«

Irena Žerjal-Pučnik nadaljuje v tej številki svojo kolektivno povest »Tragedijica na Grobljah«. Dve kratki prozi sta prispevala Ivana Hergold in Primož Možina, pesmi pa Vladimir Gajšek in Bogdana Herman. Objavljena je tudi ena pesem italijanskega Cigana Vittoria Mayerja Spatza, v izvirniku in prevodu. Zora Tavčar pa je napisala daljšo oceno o knjigi »Jugoslovanska mladinska literatura«, ki sta jo izdala v italijanski slavnici Cronia in Jevnikar.

Tudi nova številka »Zaliva« je tako spet polna aktualne problematike, polemična, a brez ostrin.

Se ne bomo ničesar naučili od zgodovine?

Nova številka tržaške revije »Umana«, za maj in junij, prinaša na uvodnem mestu članek »Zgodovina ne uči«, podpisan od uredništva, ki skuša najti pravi konec v današnjem klopčiču zapletenega svetovnega in italijanskega političnega položaja. Članek je morda napisan s prevelikim pesimizmom, ker premalo upošteva tudi pozitivne in resnično napredne sile, ki se bore proti nasilju, tiraniji ter demagogiji, pa naj nastopajo pod kakršnokoli zastavo. Vendar moremo iz vsega srca pritrditi marsikateri misli in marsikateri ugotovitvi v njem, zlasti ko očita naprednejšim silam premalo premišljeno in načrtno delovanje, volivcem pa miselno lenobnost, ki se drži bolj strankarskih simbolov kot pa se ozira na stvarnost in na nevarnost politične demagogije. Uredništvo se sprašuje, če bi le ne bilo mogoče, da bi se današnje človeštvo in zlasti današnji politiki kaj naučili od zgodovine.

Giusto Tolloy dokazuje v svojem eseju »Strategija potrpežljivosti«, da je kriza strank, na katero vsi opozarjajo, dejansko kriza same demokracije, čemur je kriva zmanjšana sposobnost strank, da bi se organizirale tako, da bi omogočile državljanom večjo udeležbo pri javnem in političnem življenju. »Demokracija je svoboda, a je tudi zrelost!« poudarja Giusto Tolloy. Stranke bi morale, kot pravi, narod povezovati, ne pa ga razkrajati. Esej osvetljuje mnogo hib današnje italijanske demokracije, z namenom, da bi se jih javnost zavedla in jih odpravila, kot je na primer negibčnost in komodnost državnega aparata. Tolloy pa obravnava tudi vprašanje komunizma in svobode.

Urednica in izdajateljica revije Aurelia Gruber Benco je objavila zanimiv aktualen članek o nujnosti modernizacije italijanskega poljedelstva, Pio Montesi pa piše o stališču organizacije »Italia nostra« do tržaškega regulacijskega načrta. Kot znano, varuje organizacija »Italia nostra« lepote pokrajine pred iznakazanjem po urbanistično neupravičenih gradnjah, vsiljivih reklamnih tablah in tako dalje. Krajši članek brez podpisa poroča o večeru na čast pesnika Srečka Kosovega, ki ga je revija »Umana« priredila letos 18. junija v Sesljanu. Domenico Maltese je avtor eseja z naslovom »Jaspersov nauk«, napisan v zvezi z nedavno smrtjo tega filozofa. V njem opozarja na nekatere osnovne teme tega eksistencialističnega filozofa zlasti na njegov boj proti temu, da bi se ljudje skrivali v ideološke formule ali kalupe, namesto da bi bili predvsem ljudje. Nicola Chiaromonte piše o sodobnem gledališču in njegovem iskanju, mimogrede pa pove tudi nekaj globokih resnic na račun sodobnih konformistov.

Zelo lep je članek Aurelie Gruber Benco v spomin Emme Dessau, slikarke judovskega rodu, ki je umrla lani po dolgem življenju, polnem bolečin. Njena hči Fanny podrobneje opisuje materino življenje in delo. Niny Rocco Bergera pa je objavil članek o novi knjigi Fulvia Tomizze »Drevo sanj«.

(Nadalj. na 7. strani)

Filozof Jacques Maritain se zanaša na mladino pri duhovni obnovi sveta

Pri francoski založbi Editions Fayard je izšla pred kratkim nova, precej spremenjena in dopolnjena izdaja ene izmed knjig slavnega katoliškega filozofa eksistencialistične smeri Jacquesa Maritaina. Delo ima naslov »Pour une philosophie de l'éducation« (Za filozofijo vzgoje). Eno izmed novih poglavij te svoje knjige je posvetil Maritain tudi današnji študentovski mladini in njenemu nemirnemu iskanju boljših družbenih oblik in boljšega sveta na sploh. Do pisanja tega poglavja so ga pripravili zlasti znani dogodki v zvezi s študentovskimi nemiri v Parizu.

Maritain piše med drugim: »Človek ne more zanikati vloge, ki so jo igrale v tej ponebrečeni revoluciji skupinice takoimenovanih jeznoritežev — ki pa so se v resnici naučili najboljših taktičnih in psiholoških receptov v anarhističnih in marksističnih krogih, katerim pripadajo. Zato so zelo dobro vedeli, kaj so hoteli doseči: prevrniti ne samo univerzo, ampak vse družbeno življenje v državi ter spraviti upor študentov pod znak dozdevne rodovitnosti kaosa. Odtod izbruh nasilja in deklaracije, od katerih se je dalo zapeljati v srce trgajoči nihilizem vse preveliko število mladih in ki so vznevoljile javno mnenje. Toda v resnici se je skrivalo za to odurno površino nekaj neskončno bolj pomembnega in resnejšega, kar je napravilo iz tega upora zgodovinski simptom večje važnosti. Velika masa študentov je menila dobro in se je čutila primorana, da se dvigne, zaradi upravičene nevolje spričo tega, da se je nenadno zavedla neskončnega človeškega, socialnega in političnega, pa tudi intelektualnega nereda. Vendar so mnogo manj dojeli realno konkretnost kot delavci ter so tonili v miselni zmedi, za katero niso bili sami odgovorni, ker sploh niso poznali resnične politične filozofije, ter so bili končno žrtve tragične nezmožnosti, da bi razumsko izrazili razloge za svojo nevoljo. Le slepo so občutili — in to čisto čustveno, zato pa hkrati prevratniško in neučinkovito — da je družba, v kateri se pripravljajo na življenje, njihova nepomirljiva sovražnica.«

Toda Maritain vidi vzrok za upor mladine ne le v slabi organizaciji študija, pomanjkanju služb za diplomirance ter v neskladnosti med civilizacijo brez duše in temeljnimi zahtevami človeškega življenja, kar se je razodelo mladini kot v luči bliska in zbudilo njeno jezo, ampak tudi v metafizičnem neugodju, ki ga današnji ljudje občutijo v globini svojih duš. Še posebno pa ga občuti mladina, ki se še ni navadila lagati sama sebi. To metafizično neugodje prepozna Jacques Maritain v notranji praznini, v popolni odsotnosti vsakršne absolutne vrednote in v pomanjkanju vsakršne vere v resnico, v kar je zapeljala mladino sedaj vladajoča inteligenčna plast. Kriva je tudi sedanja šolska in univerzitetna vzgoja, ki na splošno — kljub posameznim izjemam — brezbrizno zanemarija svoje glavno poslanstvo. Sodobna mladina je bila tako sistematično oropana vsakršnega razloga za življenje. To pa je mnogo hujši moralni zločin kakor vsi nesmisli, ki so jih zakrivali mladi, kot na primer barbarsko zaničevanje vsake moralne avtoritete svojih učiteljev, ali da bi tisti, ki se morajo še vsega naučiti, sami odločali, kaj naj se učijo.

Jacques Maritain vidi v študentovskih nemirih alarmni znak, bolj dobrodošel kot ne, da se današnja družba zave zla in nevarnosti, v katere je zašla, in to velja zlasti za kristjane oziroma za družbo, ki se sklicuje na krščanske ideale.

—0—

NE PONAVLJATI TISTEGA, KAR ŽE VSI GOVORE

Milton Friedman, profesor ekonomije na univerzi v Chicagu, eden najuglednejših ekonomistov v Združenih državah, je nedavno izjavil:

»Trebja je razločevati med ekonomijo kot znanostjo in kot ekonomsko politiko. Odkrivati moramo dejstva. Tudi če bo doseženo znanje uporabljeno v zgrešene namene, se zaradi tega ne smemo odreči odkrivanju resnice. Mi ekonomisti smo dolžni znanstveno raziskovati. Naši zaključki so vedno hipoteze, tudi moji zaključki so morda napačni in bo šele kdo drug našel pravo razlago. Seveda ekonomisti ne diskutirajo o stvarih, o katerih se strinjajo, ampak o tistih, o katerih se ne strinjajo. Edina zanimiva stvar intelektualne dejavnosti je dodati nekaj tistemu, kar že vemo: a kako to storiti, če se omejimo na ponavljanje tistega, kar govore vsi drugi?«

—0—

Vse kaže, da so Združene države odločene doseči mir v Vietnamu in umakniti glavino svojih čet od tam, pod pogojem, da pride do res svobodnih volitev, tudi če obstaja tveganje, da bi na njih zmagali vietkongovci.

—0—

(dalje s 6. strani)

Strahotna vizija nečloveškosti

veduje na smrt obsojeni zločinec o svojem nesrečnem življenju, zamotanem v okoliščine, ki so ga morale privedi v zločin. Ker je imel šibak značaj in voljo, se ni mogel izmotati iz njih. Bil je v nekem smislu tudi sam žrtev, žrtev družbe, odtod tudi naslov »Jaz in ti«. Toda družba ni prevzela del svoje odgovornosti nase. Mrzlo se oddvoji od mladega morilca in ga obsodi na smrt. Končni prizor usmrtitve, ko rabelj, ki žene obsojenca za jetnišnični zid, kjer naj bi ga ustrelil, mirno sprašuje obsojenca, kam naj ga ustrelji, v tilnik ali v srce, in se vname o »prednostih« ene in druge oblike usmrtitve med njima celo majhna diskusija, je tak, da kar oledeni kri v človeku — najpopolnejša podoba človeške okrutnosti, ki se je izpremenila v zakon in sistem. Značilni so zadnji stavki v noveli; glasi se: »Prebedasto! je odmisli pisatelj in zbral sline, ki so se razkrajale. Izpljunil jih je v robec in začel počivati. ele čez dolgo, dolgo se je spet zaznal. Takrat je molil.«

Zidar piše značilen, svojski jezik, ki je zelo blizu pogovornemu jeziku, in uporablja zato v njem tudi značilne srbizme, ki se vrivajo v današnji slovenski pogovorni jezik in narečne besede. Izoblikoval si je tudi čisto svoj slog. To Zidarjevo delo bi zaslužilo obsirno in poglobljeno analizo slovenske literarne kritike.

V primeri z Zidarjevo novelo je ostala vsebina te številke »Sodobnosti« precej neizrazita, čeprav kvalitetna. Vsebuje med drugim esej Janka Kosa o Goldmannovi sociologiji literature, nadaljevanje Inkretovega esaja o Kozakovih dramah, ki obravnavajo revolucijo, stalinizem in partijo, anketo o situaciji slovenske likovne umetnosti in pesmi raznih mlajših pesnikov.

Z Goriškega

Peč

POROKA

Po daljšem premoru moremo to pot z veseljem povedati, da smo imeli pred dnevi v naši vasi zopet poročno slavo. Poročila sta se domačin Čevdek Danilo in Tomažič Danila. Nevesta je tudi doma iz Rupe, toda sedaj prebiva z družino v Gorici.

Veseli nas, da bo spet ena družina več v naši slovenski skupnosti na Peči. Novoporočencema voščijo vsi prijatelji in znanci došti sreče na novi življenjski poti!

Štmaver

VENDAR SO ZAČELI

Cesta, ki pelje iz Pevme v Štmaver in ki je del toliko proslavljene »ceste črešenj in vina«, bo menda le naredila konec našemu več kot upravičenemu pritoževanju. Saj pa je tudi postala že taka, da si je marsikdo polomil na njej avto, če ne celo kaj bolj »osebnega«. Štmaverci smo bili od sveta skoraj odrezani, pa čeprav nas štejejo med goriške meščane. Zdaj pa upamo, da bo te odmaknjenosti od mesta zaradi skoro neprehodne ceste kmalu konec. Podjetje Mattioli se je že začelo nekaj gibati in pravi, da bo do konca leta ta cesta v redu.

Razširili jo bodo na pet metrov, odpravili nevarne ovinke in jo tudi asfaltirali. Cesta je dolga tri kilometre in sto metrov. Stroški za poprave so preračunani na 52 milijonov lir in pol. Nosila jih bo po večini goriška občina.

Števerjan

KRAJEVNA IMENA

Eno izmed najbolj popačenih slik nudi jo naši kraji prav v krajevnom imenoslovju. Drugod, na primer marsikje na Tržaškem, se je ta zadeva že uredila in vidiš krajevna imena napisana tudi v slovenščini. Saj tako narekuje že sama pamet in tudi politična uvidnost. Pri nas v Števerjanu pa kaže, da je drugačen svet. Občina je, lahko rečemo, čisto slovenska. Krajevna slovenska imena so pa na tablah, kažiputih in tudi na uradnih zaglavjih napisana samo v popačenem italijanskem izrazu in niti ne vsaj dvojezično. Še vedno imamo Giasbano za Jazbine ali Bucuie za Bukovje in tako dalje. To pačenje krajevnih imen in tudi uradne toponomastike dobiva pa še drugačne oblike. Blizu Klanjščkovih (Gajnkrajevih) se je pojavila nova tabla s krajevno oznako. S. Floriano alta. Človek se z začudenjem vpraša, kje pa je S. Floriano bassa in od kdaj in kdo je za Števerjan upeljal nova imena?

Nehote se pri tem pačenju in preobračanju naše toponomastike spomnimo na fašistične čase, ko je stala na križišču proti Čepovanu tabla z napisom »Andata-ritorno«, kar naj bi bil za uho privlečeni prevod: Če (— tja - andata) pa ven (— nazaj - ritorno) in Čepovan je postal Andata-ritorno. Pri nas pa bomo imeli: Zgornji sveti Florijan in spodnji. Kje sta, pa ne bo nihče vedel.

To so bridke šale! Za njimi pa se skriva namen izbrisati pristno krajevno imenoslovje in na tak način uničiti tudi duhovno lastnino našega etničnega ozemlja.

Menimo pa, da bi moral nastopiti tudi občinski svet proti takemu pačenju in povsod namestiti dvojezične table in kažipote.

RADIO TRST A

♦ **NEDELJA**, 24. avgusta, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 11.15 Oddaja za najmlajše: Tisoč in ena noč (8): »Tretje Sindbadovo potovanje«. Dramatiziral Martinuzzi. Radijski oder, vodi Lombarjeva; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 15.30 Giacinto Gallina: »Botrova družina«. Komedija v treh dejanjih. Prevedel Rauber. Radijski oder, režira Peterlin; 17.05 Revija orkestrrov; 17.45 Poje Regine; 18.30 Barkovljanske pesmi; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Igra Mc Gheejev kvintet; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Klasiki lahke glasbe; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske folklorne: V starih časih: »Ahtej se arešta«, pripr. Reharjeva; 21.00 Semelj plošč; 22.00 Nedelja v športu.

♦ **PONEDELJEK**, 25. avgusta, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Igra harmonikar Jacques; 12.10 Kalanova: »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Čar glasbenih umetnin; (17.35) Obletnica meseca; Šah »Napoleon ob 200-letnici rojstva«; (17.55) Kako in zakaj; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Zbor »Sant' Ignazio« iz Gorice vodi Jericijo; 18.45 Igra kitarist Reinhardt s kvintetom Hot Club ob Franca in violinistom Grapellyjem; 19.10 »Odvetničnik za vsakogar«; 19.20 Znani motivi; 20.00 Športna tribuna; 21.00 Odlomki iz svetovnih romanov; Charles Dickens: »David Copperfield«, priredil Franc Jeza; 21.30 Romantične melodije; 22.00 Slovenski solisti. Čelist Vlado Požar, pri klavirju Leon Engelman.

♦ **TOREK**, 26. avgusta, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.00 Bednarik: »Pratika«; 12.15 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas, pripravlja Lovrečič; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Koncertisti naše dežele; Pianist Gabrijel Devetak; 18.55 Popevka z neapeljskega festivala 1969; 19.10 Dogodivščine iz vsega sveta; 19.45 Zbor »J. Gallus« iz Trsta vodi Vrabc; 20.00 Šport; 20.30 Massenet: »Manon«, opera v 4 dej.

♦ **SREDA**, 27. avgusta, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Igra kitarist Batista; 12.10 Najlepši trgi Italije: Rafko Vodeb: »Trg Piazza del Campo v Sieni«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Russov ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; (17.55) Ne vse, toda o vsem - rad. poljudna enciklopedija; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Ljudske pesmi, pripravlja Kumerjeva; 19.10 Lupinc: »Higiena in zdravje«; 19.15 Prijetne melodije; 20.00 Šport; 21.10 Za vašo knjižno polico.

♦ **ČETRTEK**, 28. avgusta, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Igra trobentač Baker; 12.00 Umetniki o sebi: »Danilo Švara«, pripr. Adrijan Rustja; 12.15 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel vodi Micol; 17.20 Za mlade poslušavce: Razkuštrane pesmi; (17.35) Otroci na počitnicah; (17.55) Kako in zakaj; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Sodobni ital. skladatelji; 18.55 Pojejo Kodričeva in 4 m.; 19.10 Iz mitologije filma: Zvezdniki (9) »Stan Laurel in Oliver Hardy«, pripr. Sergij Vesel; 19.20 Motivi, ki vam ugaajo; 20.00 Šport; 20.30 Fulvio Longobardi - Giorgio Pressburger: »Nepomembnežvo življenje«. Radijska drama; Prevedel Beličič. Radijski oder, režira Peterlin.

♦ **PETEK**, 29. avgusta, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Kam v nedeljo; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.55 Naši športniki; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 19.00 Otroci pojo; 19.10 Pesniški nazori včeraj in danes; 19.20 Priljubljene melodije; 19.45 »Berl, berl rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.30 Gospodarstvo in delo; 20.45 Koncert operne glasbe;

♦ **SOBOTA**, 30. avgusta, ob: Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Karakteristični ansambli; 12.10 Tone Penko: »Gozdni sadeži«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Oddaja o prometni vzgoji; 16.45 Čirulečarule, pesmi, igre in pravljice za otroke. Pripravlja Simonitjeva; 17.20 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; (17.55) Moj prosti čas; (18.00) Ne vse, toda o vsem - rad. poljudna enciklopedija; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 19.10 Umetniki o sebi (9): »Stana Kopitar«, pripr. Adrijan Rustja; 20.00 Šport; 20.45 »Kakor bi sanjal starec«. (Slike iz življenja Umberto Saba).

SLOVENSKI PRIMORSKI KOLEDARJI

Bibliografijo sestavil in uvodno študijo napisal **MARIJAN BRECELJ** ■ 28 ■

1959

JADRANSKI koledar 1959. S knjigami Prešernove knjižnice. Izhaja pod pokroviteljstvom »Slovenske gospodarsko-kulturne zveze« v Trstu. Uredil in odgovarja uredniški odbor. Osnutek naslovne strani, oprema in ureditev: Jože Koren. Ilustracije k mesecem: Milkc Bambič. V Trstu. Založništvo tržaškega tiska. Tiskarna »Graphis« 240 + (II) str. + (XII) str. oglasov + ovoj. 23 x 16,5. Ilustr.

239

KOLEDAR Družbe sv. Mohorja za navadno leto 1959. [Gorica.] Goriška Mohorjeva družba. Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. 160 str. + ovoj. 24 x 17. Ilustr.

240

TRINKOV koledar za Beneške Slovence za leto 1959. [Urejuje Rado Bednarik.] Gorica. Val. Reven in delavci Beneške Slovenije v Belgiji. Tisk. Budin. 111 + (I) str. + 1 priloga + ovoj. 14 x 10. Ilustr.

241

1960

JADRANSKI koledar 1960. S knjigami Prešernove knjižnice. Pod pokroviteljstvom »Slovenske gospodarsko-kulturne zveze« v Trstu. Uredil in odgovarja uredniški odbor. Oprema in ureditev Jože Koren. Naslovna stran Ivo Kuferzin. V Trstu. Založništvo tržaškega tiska. Tiskarna »Graphis« 256 + (II) str. + pril. + (XVI) str. oglasov. + ovoj. 23 x 16,7. Ilustr.

242

KOLEDAR Družbe sv. Mohorja za prestopno leto 1960. (Gorica) Goriška Mohorjeva družba. Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. 160 + (II) str. + ovoj. 24 x 17. Ilustr.

243

TRINKOV koledar za Beneške Slovence za prestopno leto 1960. (Urejuje Rado Bednarik). Gorica. Založba: Val. Reven in delavci Beneške Slovenije v Belgiji. Tisk. Budin. 122 str. 14,2 x 10. Ilustr.

244

1961

JADRANSKI koledar 1961. S knjigami Prešernove knjižnice. Uredil uredniški odbor. Ureditev in oprema Jože Koren. Naslovna stran Ivo Kuferzin. V Trstu. Pod pokroviteljstvom »Slovenske kulturno-gospodarske zveze« v Trstu. Založništvo Tržaškega tiska. Tiskarna »Graphis«. 272 + (XIV) str. + pril. + ovoj. 23,4 x 16,7. Ilustr.

245

KOLEDAR Goriške Mohorjeve Družbe za leto 1961. [Uredila Dragotin Butkovič in Maks Komac.] Gorica. Goriška Mohorjeva Družba. Tiskarna Budin. 160 str. + ovoj. 24x17. Ilustr.

247

TRINKOV koledar za Beneške Slovence za leto 1961. (Urejuje Rado Bednarik). Gorica. Izdali Delavci v Belgiji. Tisk. Budin. 118 str. 14,3x10. Ilustr.

247

(dalje)

Nekaj neverjetnega

(nadalj. z 2. strani)

jale celo že parlamentarne komisije, in vendar mafija ni iztrebljena. Nasprotno, zdi se, da se je še bolj razbohotila.

Vse to je nekaj neverjetnega; neverjetnega za kulturno in gospodarsko razvito državo, za državo, kjer vlada napredni demokratični sistem, z ustavo, navdihnjeno po humanističnih načelih in umerjeno za malega človeka; za državo, sredi katere ima svoj sedež božji namestnik na zemlji, papež rimske Cerkve. Kaj v tej državi ne deluje? Ali javna morala res pada vzporedno z dviganjem življenjske ravni? Ali je odpovedal pravno-sodni sistem? Ali je premalo učinkovit policijski aparat, katerega naloga je zatirati zločinstvo? Ali je zapadel ta aparat v preveliko brezbriznost, pasivnost in birokratičnost? Ali pa so možgani primitivnih, pogosto analfabetskih zločincev sposobnejši od možganov doktorjev prava, ki vodijo sodne in policijske preiskave. Ali pa postaja država na sploh premalo učinkovita in celo nesposobna, da bi zavarovala življenja svojih državljanov in jih obvarovala pred zlačinci?

Gotovo je le to, da se ni mogoče izogniti ugotovitvi, da v Italiji nekaj ne gre tako, kakor bi moralo iti. V njej je preveč zločincev, ki vodijo vojno proti poštemim ljudem in se norčujejo iz varuhov zakonov. Preveč je brezbriznosti za usodo bližnjega. Preveč je sadistov, ki so si izbrali otroke in nemočne ženske za žrtve svoje pokvarjenosti in okrutnosti.

Res pa je, da je opaziti podoben pojav pokvarjenosti tudi v nekaterih drugih visoko civiliziranih državah, kot npr. v Združenih državah, Angliji in Franciji.

Sociologi stojijo pred uganko, ki pa jo je krščanstvo morda že rešilo: da bogastvo in blaginja nista tista, ki delata človeka boljšega, ampak bolj pokvarjenega in bolj neusmiljenega.

Msgr. Musizza = 80-letnik

Dne 11. t. m. je praznoval častitljivi 80-letni življenjski jubilej msgr. dr. Carlo Musizza, bivši dolgoletni profesor v goriškem centralnem bogoslovju in bivši stolni prošt v Kopru. Jubilant sedaj že nekaj let živi kot upokojenec v Trstu, a se kljub častitljivi starosti še vedno živo zanima za življenje okrog sebe. Msgr. Musizza je bil eden žal preredkih italijanskih duhovnikov, ki je v hudih časih fašistične diktature imel živ posluš za trpljenje preganjane slovenske in hrvatske manjšine v Julijski krajini in ki se je tudi znal postaviti za njene pravice. Naj mu bo na stara leta v zadoščenje, da se ideje, ki jih je vedno zagovarjal in branil, danes bolj uveljavljajo in da gredo vedno bolj v zaton ljudje in nazori, ki so se nekoč zdeli nepremagljivi. Jubilant pa je ostal vedno zvest svojim izvorom, izvirnemu krščanstvu, katerega duha in nauke je posredoval svojim slušateljem in vsem, ki so prišli z njim v stik.

Prijatelju Slovencev in našemu zvestemu bralcu ob tem življenjskem jubileju iskreno čestitamo in mu želimo, da bi ga Bog še dolgo ohranil pri čvrstem zdravju.